

Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) Gri Listesi ve Türkiye

Hüseyin Işık¹

RESEARCH ARTICLE

Araştırma Makalesi

MAKALE BİLGİSİ

Gönderme: 15.03.2022

Düzeltilme : 01.05.2022

Kabul : 30.05.2022

Yayın : 29.12.2022

iThenticate benzerlik oranı: %17

JEL Kodu:

E26, H20, H26

Anahtar Kelimeler:

FATF, Kara Para Aklama, Suç Geliri, Terörizmin Finansmanı

Ö Z

FATF kara paranın aklanması ve terörizmin önlenmesi amacıyla hareket eden uluslararası bir kuruluştur. Türkiye bu kuruluşun uzun yıllardır üyesidir. Bu kuruluşun üye ülkelerin uyması beklenen 40 tavsiyesi bulunmaktadır. Tavsiyeler esnek hukuk kurallarıdır. Bu tavsiyeler üye ülkeler ve FATF sekretaryası tarafından oluşturulmaktadır. Ülkenin bu tavsiyelere uyup uymadıkları FATF Sekretaryası ve diğer üye ülke temsilcileri tarafından karşılıklı değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Türkiye karşılıklı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bunun sonucu FATF 2021 yılı Genel Kurulunda tavsiyelerden 11'inde uyumlu, 20'sinde büyük ölçüde uyumlu, 7'sinde kısmen uyumlu ve 2'sinde uyumsuz notu ile değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucu olarak kamuoyunda gri liste olarak bilinen listeye alınmıştır. Gri listeye alınmanın Türkiye için doğabilecek olası olumsuz sonuçları bertaraf etmek için kısmen uyumlu ve uyumsuz notu ile değerlendirilen alanlarda FATF tavsiyeleriyle uyumlu iç hukuk düzenlemeleri yapmak ve uygulamak Türkiye'nin yararına olacaktır.

Citation: Işık, H. (2022). "Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) Gri Listesi ve Türkiye". *International Journal of Public Finance*, 7(2), 407-428. <https://doi.org/10.30927/ijpf.1088238>

Financial Action Task Force's (FATF) Gray List and Turkey

ARTICLE INFO

Submitted : 15.03.2022

Revised : 01.05.2022

Accepted : 30.05.2022

Available : 29.12.2022

ABSTRACT

FATF is an international organization acting for the prevention of money laundering and terrorism financing. Turkey has been a member of this organization for many years. This organization has 40 recommendations that member states are expected to comply with. Recommendations are

¹ Assist. Prof. PhD., İzmir Ekonomi University, Faculty of Law, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2409-7754>, huseyin.isik@ieu.edu.tr

iThenticate similarity score: 17%

JEL Codes:
E26, H20, H26

Keywords:
FATF, Money Laundering, Crime Revenues, Terrorism Financing

flexible legal rules. These recommendations are formulated by member states and the FATF secretariat. The country's compliance with these recommendations is subject to mutual evaluation by the FATF Secretariat and representatives of other member states. Turkey has been subjected to a mutual evaluation. The result of this was evaluated at the FATF general assembly in 2021 with the grades of compliant in 11, largely compliant in 20, partially compliant in 7, and non-compliant in 2 recommendations. As a result of this evaluation, it was included in the list known as the gray list in the public. Being graylisted will have negative consequences for Turkey. In order to eliminate negative results, it will be in Turkey's benefit to make and implement domestic regulations in line with FATF recommendations in areas evaluated with a partially compliant and non-compliant rating.

1. Giriş

Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force, FATF) kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanın önlenmesine yönelik uluslararası standartlar koyan bir kuruluştur. Konulan standartlar FATF 40 Tavsiyesi olarak adlandırılmaktadır ve bu standartların ülkeler tarafından uyulup uyulmadığını denetlemektedir. Kuruluşun merkezi Paris'tedir. Bu faaliyetlerini üye ülkelerden gelen konusunun uzmanı temsilcilerin katılımıyla oluşan yıllık genel kurul toplantıları, bölgesel toplantıları ve ülke ziyaretleri şeklinde icra etmektedir. Bu toplantılarda ülkelerin kara para aklama ve terörizmin finansmanı konusunda gerekli önlemleri alıp almadıkları konusu karşılıklı değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeler neticesinde ülkeler her bir tavsiye için uyumlu, büyük ölçüde uyumlu, kısmen uyumlu ve uyumsuz olarak derecelendirilmektedir. Tavsiye bazında yapılan bu derecelendirmelerin konsolide edilmesi sonucu ülke genel durumu ortaya çıkmaktadır. Değerlendirme sonucu tavsiyelere uyum göstermeyen ülkeler kara listeye, kısmen uyum gösteren ülkeler ise gri listeye alınmaktadır. FATF tavsiyelerini önemli ölçüde uygulayan ülkeler ise herhangi bir listeye alınmamaktadır. Listeye alınmak FATF Tavsiyeleri bakımından ilgili ülkenin bazı zafiyetlerinin bulunduğu anlamına gelmektedir. FATF listesinin açıklanması hem dünya kamuoyunda hem de ülke kamuoyunda ciddi yankı bulmaktadır.

Türkiye 2019 yılında karşılıklı değerlendirmeye alınmıştır. Bu değerlendirme sonucu aynı yılın Aralık ayında değerlendirme raporu yayınlanmıştır. Bu raporun ertesinde eleştiri konusu hususların Türkiye tarafından giderilmesi beklenmiştir. Eleştiri konusu hususlarda ilerleme sağlanmadığı belirtilerek 2021 yılı Ekim ayında yapılan FATF genel kurul toplantısında Gri Listeye alınmıştır. Gri listeye alınma ülke kamuoyunda da ciddi düzeyde tartışılmıştır.

Bu makalenin amacı, kara para aklama ve terörizmin finansmanı suçlarını açıklamak, FATF'ın kurumsal yapısını, tavsiyelerini ve kararlarının ülkeler bakımından sonuçlarını tartışmak, Türkiye'nin tavsiyeler bakımından durumunu ve gri listeye alınma sebeplerini değerlendirmek ve son olarak Türkiye için öneride bulunmaktır.

2. FATF'ın Yapısı, İşlevi ve Ele Aldığı Suçlar

2.1. Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Suçlarının Tanımı ve Etkileri

Kara para aklama suçunun ne olduğuna ve ne gibi sonuçlar doğurduğuna geçmeden önce ceza hukuku bakımından ne tür bir sınıflandırma içine gireceğini irdelemek yerinde olacaktır. Karşımıza çıkan kavram ekonomik suç türüdür. Ekonomik suçlar esas olarak ekonomik düzene olan güvene karşı işlenen suçlardır. Bu suçlar ekonomik düzenin kural ve kurumlarına karşı işlenmekte olup, ekonomik düzenin işleyişini zedeleyen veya zarara uğrama tehlikesini yaratan eylem ve fiillerden oluşmaktadır. Ekonomik suçlar arasında sermaye piyasası, bankacılık, gümrük kaçakçılığı ve suç gelirlerinin aklanmasına yönelik suçlar sayılabilir (İnceoğlu, 2020: 124, 126).

Ekonomik menfaat sağlamak için suç işlemek fiili oldukça eski tarihlere kadar gitmektedir. Paranın bulunması ve beraberinde değer birikiminin hızlanması çok eski dönemlerden beri ekonomik suçların işlenmesine sebep olmuştur. Buna örnek olarak Asurlular'dan kalan ticari tarihi bulgular gösterilebilir. Asurlardan kalan tarihi kalıntı ve tabletleri inceleyen bilim insanları Anadolu'ya ihraç edilecek mallar üzerinden devlete ödenecek vergilerden kaçmak isteyen tacirlerin sahte belgelerle gelirlerini gizledikleri bulgularını elde etmişlerdir (Miynat & Duramaz, 2012: 99).

Kara paranın en ayırt edici özelliği yasadışı yollardan elde edilen gelir olmasıdır. Bu şekilde elde edilen gelirin yasal yollardan elde edilmiş gibi ekonomik ve mali sisteme dâhil edilmesi suretiyle meşruiyet kazandırılması kara paranın aklanması olarak tanımlanmaktadır. Kara para aklamada esas olan husus gelirin yasadışı faaliyetlerden kaynaklandığının gizli tutulmasıdır. Suç gelirinin kaynağı gizlendiği için gizlemenin kendisi de suç teşkil etmektedir. Kara para aklama suçunda iki suç tipi vardır. Bunlar öncül suçlar ile aklama suçudur. Bu anlamda kara para aklamanın varlığından bahsedebilmek için öncelikle bir suçun varlığı gereklidir. Öncül suçun işlenmesi ile gelir elde edilmelidir. Akabinde suçtan elde edilen geliri meşrulaştırılmasına yönelik fiil ya da fiillere girişilmelidir. Kara para aklama suçu yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme aşamalarında oluşmaktadır (Ünlü, 2019: 175).

Kara para aklama suçundaki birbirinin devamı olan yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme süreçlerinin asıl amacı suçtan elde edilen gelirin meşru olmayan kaynağını saklamak, örtmek veya gerçeğinden farklı göstermektir. Buna karşılık FATF'ın üzerinde durduğu ve önlemeye çalıştığı terörün finansmanı suçunda ise esas amaç suç gelirlerinin meşrulaştırılması değildir. Buradaki esas mesele terör örgütü üyelerine ve faaliyetlerine fon sağlanmasıdır. Bu sebepten ötürü, terörün finansmanı ile ilgili suç gelirlerinin biraz önce değinilen üç aşamadan geçmesine gerek bulunmamaktadır. Kara para aklama suçu başka bir suçtan elde edilen gelirlerin denetimden kaçılmasıyla başlamakta ve meşrulaştırmayla bitmektedir. Buna karşılık terörün finansmanı suçunda durum farklılık arz eder. Terörün finansmanı suçu meşru veya meşru olmayan gelirlerin kazanılması ile başlamakta ve dağıtılmasıyla nihayete ermektedir (Turan & Gemici, 2020: 271). Diğer bir deyişle terörizmin finansmanı para aklama yerine paranın kirletilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Meşru yollardan elde edilen temiz kaynaklar terörün finansmanı şeklinde

gayri meşru bir yöne aktarılmaktadır. Bu yüzden paranın kirletilmesi olarak nitelendirilmektedir (Borlini & Montanaro, 2017: 1017).

Kara para aklama ve terörizmin finansmanını suçlarının işlenme şekli ve amacı farklı olmakla birlikte hem uluslararası hem de ulusal bakımdan benzer şekilde takip edilmekte ve soruşturulmaktadır. Böyle olmasının nedeni her iki suç türünün benzer türde bankacılık işlemlerine, bankacılık dışı benzer kurumlara, benzer işlevleri görebilen finansal olmayan kurumlara ve mesleklere ihtiyaç duymalarıdır. Her iki suç türü faaliyetlerini oldukça gizli yürütürler. İşlemlerini kendilerine en az soru soran bankalar, para transfer kurumları, şirketler, gerçek kişiler ve hukukçularla ile yürütmeye çalışırlar (Blazejewski, 2008: 2).

İngilizcede “money laundering” kelimeleri Türkçeye kara para aklama olarak geçmiştir. Bu kavram ilk olarak ABD’de çıkmıştır. Amerikan Federal Soruşturma Bürosu (Federal Bureau Investigation, FBI) 1920’li yılların başında organize suç örgütü lideri Al Capone’un çamaşırhane işletmelerini incelemiştir. Yapılan inceleme neticesinde Al Capone’un, çeşitli yasadışı işlerden kazandığı gelirleri işlettiği çamaşırhanelerden kazanılıyor gibi gösterdiğini tespit etmiştir. Bu tespit sonucunda Al Capone vergi kaçakçılığı suçundan ceza almıştır. Bu olayda geçen çamaşırhanelerden esinlenerek “para yıkama” veya “para aklama” kavramı literatüre girmiştir. Zaman içinde hem dünyada hem de ülkemizde kara para kavramı yerine suç geliri kavramı kullanılmaya başlanmış, böylece suç gelirlerinin aklanması kavramı literatüre dahil olmuştur (Ünlü, 2019: 158-159).

Kara para aklama yöntemleri klasik yöntemler ve yeni yöntemler olmak üzere iki grup altında toplanabilir. Klasik yöntemler uzun süreden beri denenmekte olan süreç ve işlemleri içermektedir. Yeni yöntemler ise finans ve teknoloji alanında meydana gelen yenilikler ile birlikte önem kazanan süreçler ve işlemlerden oluşmaktadır. Ana başlıklar itibarıyla klasik ve yeni yeni yöntemler şu şekilde ortaya konabilir. Klasik yöntemler, (1) Şirinler (smurfing), (2) Parçalama (structuring), (3) Kıyı bankacılığı ve vergi cennetleri (off shore), (4) Oto Finansman (loan-back), (5) Hayali ihracat ve hayali ithalat, (6) Kumarhaneler, (7) Paravan ve hayali şirketler, (8) Suç gelirlerinin fiziksel olarak yurt dışına çıkarılması şeklindedir. Yeni para aklama yöntemleri ise (1) Akıllı kartların kullanımı, (2) Elektronik para tedavülü ve dolaşımı, (3) Borsa işlemleri, (4) İnternet şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Ünlü, 2019: 162-170).

Yukarıda yer alan yeni kara para aklama yöntemleri başka bir kavramın da gelişmesine neden olmuştur. Bu kavram siber aklama olarak karşımıza çıkmaktadır. Siber aklamada bilişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ve internetin sunduğu olanaklar kullanılmaktadır. Siber alem kara para aklamada iki vazife görmektedir. İlk olarak aklama suçunun öncülü siber suçlar işlenmekte ve akabinde buradan elde edilen gelir aklanmaktadır. İkinci olarak bilişim alanındaki gelişmeler müşterinin tanınmasını güçleştirmekte, banka ve finans kesiminin şüphesini çekmeden çok sayıda kara para aklama işlemine olanak sağlamaktadır (Miynat & Duramaz, 2013: 320-321).

Birleşmiş Milletler küresel boyutta kara para miktarını dünya gayri safi yurt içi hasıla toplamının %2 ile %5 i arasında olacağı yönünde tahminde bulunmuştur (Terry, Robles, 2018, s. 630). Finansal piyasalarda düzenlemelerin azalması ve bu piyasalar arasında giderek artan bütünleşmenin sonucu olarak geçen otuz yıl boyunca finansal suçlar artmıştır. Yüzünü dahi görmediğimiz kişiler eliyle çok yüksek tutarda paraların bir tuşla dünya üzerinde transfer edilmesi bu suçların işlenebilmesini kolaylaştırmıştır. Çok farklı finansal türev işlemler, uluslararası kiralama işlemleri, vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı ülkelerindeki suç geliri varlıklarının teminat olarak gösterilip kredi kullanımı suç geliri aklamada ilk akla gelen uygulamalardır. Sınırlar arası kara para aklama olaylarında ülke içinde yetkisi bulunan kamu otoritelerinin caydırıcılığı son derece azdır. Buna karşılık bu suçların failleri ülkeler arasındaki uygulama boşluklarından yararlanmak suretiyle daha rahat ve çok sayıda suç işleme olanaklarına sahiptirler. Bu yüzden uluslararası kabul görmüş kurallar oluşturulması ve uygulanmasında işbirliği çok kritik bir işlev görmektedir (Borlini & Montarano, 2017: 1014). Bankacılık sektöründe yaşanan hızlı gelişmeler yanında terörist gruplar kripto para ve internet satış kanallarını kullanarak faaliyetlerine finans sağlayabilmektedirler. Özellikle teknolojinin bankacılık ve finansman alanında gelişmesi bu gruplara terörizmin finansmanında daha fazla kolaylık sağlayabilecektir. FATF bu alanı fark etmiş ve son yıllarda tavsiyelerinde kripto paralar üzerinde yoğunlaştırmıştır (Nanyum & Nasiri, 2021: 234, 239).

Kara para aklama suçu Türk Ceza Kanununun "Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama" başlıklı 282 inci maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında aklama suçunun tanımı yapılmıştır. Fıkra göre, alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişilerin üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır (TCK, m. 282/1).

2.2. FATF'ın Yapısı, Tavsiyeleri ve Değerlendirmeleri

Kara para aklama suçunu işleyenlerin dünyada nerede olursa olsun benzer nitelikte hukuki kurallarla karşı karşıya kalmaları bu alanda yapılan mücadele için çok önemlidir. Ülkelerin uygulayacakları kuralların çatı vazifesi görecek uluslararası kurallarla uyumlu teşkili ve uygulanması hukukun küreselleşmesinin bir örneğini göstermektedir. Kara para ile küresel mücadelede en etkin uluslararası kuruluş ise FATF olmaktadır (Taşdelen, 2002: 77).

FATF, kara para aklamanın ulusal ve uluslararası ciddi bir tehdit oluşturması ve tehdidin artması karşısında G7 ülkelerinin 1989 yılında yaptıkları toplantıda kurulmuştur. Kuruluşunda 16 ülke yer almıştır. Türkiye 24 Eylül 1991 tarihinde bu uluslararası örgüte üye olmuştur. Ülkelerin yanında Avrupa Komisyonu ve Körfez İşbirliği Konseyi de üyeleri arasındadır. Zaman içinde üye ülke sayısı 37'ye ulaşmıştır. Ayrıca, gözlemci olarak Avrupa Merkez Bankası (ECB), Dünya Bankası (Worldbank), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve

Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (Interpol) kuruluşun toplantılarına gözlemci olarak katılmaktadır. FATF'ın faaliyetleri Amerika'da 11 Eylül 2001 tarihinde meydana terör olaylarından sonra terörizmin finansmanı konularını da kapsamına almıştır. Böylelikle FATF kara paranın aklanmasının ve terörizmin finansmanının önlenmesinde ülkelerin tek başlarına aldıkları önlemlerin yetersiz kalması sonucu oluşan uluslararası ortak mücadele boşluğu kapatmak için kurulan bir örgüte dönüşmüştür (Koruk, 2019: 113; Blazejewski, 2008: 6, 15; Terry & Robles, 2018: 641).

Kara para aklama, yolsuzluk, terörizmin finansmanı suçları arasında bir arada bulunma (simbiyotik) ilişkisi vardır. Kamu düzenine karşı bir arada tehdit oluşturan bu suçlara karşı FATF düzenlemeler yapmakta ve bu düzenlemelerin ülkeler tarafından uygulanıp uygulanmadığını denetlemektedir (Blazejewski, 2008: 51).

FATF üyeleri, İngilizce isimlerin baş harfleri esas alınarak şu şekildedir: Arjantin, Avusturalya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Kanada, Çin, Danimarka, Avrupa Komisyonu, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Körfez İşbirliği Konseyi, Hong Kong Çin, İzlanda, Hindistan, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Güney Kore, Lüksemburg, Malezya, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, Rusya, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Afrika Cumhuriyeti, İspanya, İsviçre, Türkiye, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri (FATF, 2021a).

Ülkeler bir araya gelip FATF şeklinde bir uluslararası örgüt, teşkilat kurmuşlardır. Ortak kararları ile buna bir tüzel kişilik vermişler ve personel istihdam ederek Sekretaryasını oluşturmuşlardır. Bu şekilde oluşturulan FATF'ın üç işlevi bulunmaktadır. İlk olarak suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı karşısında esnek ve sürekli geliştirilen uygulamalarla mücadele etmektir. İkinci olarak bu mücadelede tavsiyeler şeklinde düzenlemeler yapmaktır. Üçüncü olarak oluşturulan bu tavsiyelere ülkelerin uyup uymadığını denetmektir (Blazejewski, 2008: 8, 9). Bu noktada iki soru gündeme gelmektedir. İlk olarak bu tavsiyeler nasıl kalem alınmaktadır. İkinci olarak bu denetlemeler nasıl yapılmaktadır.

Tavsiyeler üye ülke temsilcileri ve FATF Sekretaryasının birlikte çalışmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan tavsiyeler üye devletlerden oluşan genel kurulda oylanarak kabul edilmektedir. FATF'ın kara para ve terörizmin finansmanı amacıyla oluşturduğu öneriler "FATF'ın 40 Tavsiyesi" olarak bilinmektedir. FATF tavsiyelerinin bugünkü hale gelmelerinde dönüm noktası 2012 yılı olmuştur. Önceki yıllarda 40+9 şeklinde olan öneriler 2012 yılında birleştirilerek kırk tavsiye oluşturulmuştur. 2018 yılında güncellenmiş, açıklayıcı notlar, kavram dizini, kısaltmalar, yararlı bağlantılar ve özet ilave edilerek daha da zenginleştirilmiştir (Terry & Robles, 2018: 645-646).

Peki, ülkelerin FATF tavsiyelerine uyup uymadıklarının denetimi nasıl yapılmaktadır? Üye ülkelerin tamamı belli bir plan dâhilinde denetime tabi tutulmaktadır. Denetlemeler FATF Sekretaryası ve üye ülkelere seçilen temsilciler vasıtasıyla FATF Tavsiyeleri karşısında denetime tabi ülke uygulamalarının durumu değerlendirilmektedir. Üye ülke temsilcileri denetlenen ülke gibi bağımsız bir devletin temsilcileridir. Aynı vasıfta devletler diğer bir devleti denetlemektedir. Bu işlem sırasında

denetlenen ülkeye ziyaretler yapılmaktadır. Denetlemeler bir akranın diğer bir akranı incelemesi şeklinde tezahür etmektedir. Bu yüzden bu denetlemeye İngilizce “peer review” denilir. Bu akran değerlemesi sonucu denetlemeye tabi ülkenin iç mevzuatı ve mevzuatının uygulamasının FATF Tavsiyelerine uyup uymadığına karar verilir (Terry & Robles, 2018: 650-651).

FATF Tavsiyelerinin ne anlama geldiği ve hukuki niteliği üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. FATF Tavsiyeleri adı üzerinde üye ülkelerin uyması beklenen hususları içermektedir. Yapılması önerilen noktaları ve unsurları içerdiği için mutlak uyulması gereken durumları kapsamamaktadır. Üye ülkelere uyulmasını tavsiye olunmaktadır. Bu nedenle esnek veya yumuşak hukuk (soft law) olarak tanımlanır. Esnek hukukun özelliği bağlayıcılığının doğrudan ve kesin olmamasıdır. Düzenlemelerin bu niteliği uygulamada esnekliği de beraberinde getirmektedir (Blazejevski, 2008: 10). Esnek hukuk yapısı olmasına karşı suçtan kaynaklı finansal işlemlere karşı önemli bir etki yaratmaktadır. Bu anlamda FATF Tavsiyeleri evrensel boyutta önem kazanmakta ve örgütün çok sayıda üyesi bulunması bir tür yarı bağlayıcılığı beraberinde getirmektedir. BM Güvenlik Konseyinin kararlarına ilişkin FATF tavsiyeleri ise uyulması zorunlu sert kurallar haline dönüşmektedir. Güvenlik Konseyin terörizmin finansmanı ile ilgili tavsiyeler üye ülkeler tarafında zorunlu uyulması gereken noktaları işaret etmektedir. Bu nokta esnek hukukun bir anda bağlayıcı bir niteliğe büründüğü durumu göstermektedir (Borlini & Montanaro, 2017: 1016, 1026).

FATF 40 Tavsiyelerinin doğrudan bağlayıcılığı ve kesinliği olmamasına rağmen önemlidir. Önemlidir, çünkü devletler yine kendi akranları ile birlikte oluşturdukları ve birbirlerine tavsiye ettikleri kuralları uymak mecburiyetini hissederler. Aksi takdirde oluşumunda kendilerinin de dahil olduğu bir konuda sonradan uyum göstermemek ilgili devletin bu organizasyonlarında görevli uzman ve diplomatik temsilciliklerini istenmeyen ve iş etiğine uymayan misyonlar haline getirir. Bu hal bir devlet için bir zafiyete işaret eder. Bu zafiyet ülkeler bakımından dikkate alınması gereken önemli bir husustur. Çünkü diğer devletlerin akran baskısına (peer pressure) ve yatırımlarına maruz kalırlar (Blazejevski, 2008: 17,46).

Baskı ve yaptırımlar ekonomik bakımından az gelişmiş ülkeler açısından daha fazla önem taşır. Zira bu tür ülkeler yurt dışı kaynağa ihtiyaç duyduklarından borç almak istediklerinde borç bulma kolaylıkları ve bulduklarında ödeyecekleri faiz oranları yumuşak hukuk kuralları karşısında gösterdikleri tavırla doğru orantılı olacaktır. Esnek kurallara ne denli yüksek uyum sağlarsa ülkenin yabancı kaynağa ulaşımı o derece kolay ve bunun paralelinde ödeyeceği faiz de bir nebze düşük olacaktır (Nanyun & Nasiri, 2021: 237-238).

Yukarıdaki anlatılan süreci takip edersek şöyle bir resim elde ederiz. Devletler bir araya gelip bir uluslararası kuruluş kurmakta, ona tüzel kişilik kazandırmakta, bu kuruluş bünyesinde kendi katılımları ile tavsiyeler oluşturmakta ve yine kendi aralarında bu tavsiyelerin uyulup uyulmadığı denetlenmektedir.

3. FATF'ın Türkiye Değerlendirmesi

3.1. Türkiye için Yapılan Karşılıklı Değerlendirmeler ve Yazılan Raporlar

FATF Tavsiyelerine ülkelerin uyup uymadıklarını gözlemlemede önemli araç karşılıklı değerlendirme çalışmalarıdır. Bu değerlendirmeler neticesinde ülkeler için Karşılıklı Değerlendirme Raporu (Mutual Evaluation Report, MER) hazırlanır (Blazejevski, 2008: 16). Karşılıklı Değerlendirme Raporunda dile getirilen eksiklikler ülkeler tarafından ikmal edilmesi gereken noktaları göstermektedir. Eksikliklerin bir kısmı düzenlemelerin yetersizliğinden bir kısmı ise yeterli düzenleme olmasına rağmen uygulama noksanlıklarından kaynaklanmaktadır. Ülkelerin bunları gidermesi beklenmektedir. (Murrar & Barakat, 2021: 83).

FATF çalışmaları sonucunda beş skalada değerlendirme yapılır. Bunlar olumludan olumsuzu doğru şu şekildedir. "C: Compliant (Uyumlu)" ülkenin durumunun Tavsiyelere uygun olduğu, "LC: Largely Compliant (Büyük Ölçüde Uyumlu)" ülkenin küçük eksiklikleri bulunduğunu, PC: Partially Compliant (Kısmen Uyumlu) ülkenin mutedil eksiklikleri bulunduğunu, NC: Non Compliant (Uyumsuz) ülkenin Tavsiyeler uymadığını, NA: Not Applicable (Uygulanamaz) ülkenin yapısal, hukuki ve teşkilat yapısı karşısında tavsiyelerinin uygulanamayacağını gösterir (Terry & Robles, 2018: 655).

Bu çerçevede düzenlenen FATF Türkiye Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Önlemleri Karşılıklı Değerlendirme Raporu (Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Turkey, Mutual Evaluation Report, December 2019) Aralık 2019 yayınlamıştır. Bu Rapor Kanada, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Guernsey ve Hindistan temsilcilerinden oluşan bir değerlendirme ekibi tarafından hazırlanmıştır (FATF Turkey Report, 2019: 13). Daha sonra bu Rapordaki eleştiri ve önerilerin yerine getirilip getirilmediğine dair FATF Türkiye İzleme Raporu 2021 yılı Kasım ayında yayınlanmıştır (FATF Turkey Follow-up Report, November 2021) yayınlanmıştır. İzleme Raporu İzlanda, İngiltere ve Hindistan temsilcilerinden oluşan değerlendirme ekibi tarafından hazırlanmıştır (FAT Turkey Follow-up Report, 2021: 3).

Bu iki Raporda Türkiye'nin FATF Kırk Tavsiyesi karşısındaki değerlendirme sonuçlarına göre 2021 Kasım ayı itibariyle Türkiye 40 FATF tavsiyesindeki ölçütlerle 11'inde uyumlu, 20'sinde büyük ölçüde uyumlu, 7'sinde kısmen uyumlu, 2'sinde uyumsuz bulunmuştur. Bu değerlendirmeler itibariyle Türkiye genişletilmiş takip sürecinde kalmaya devam edecektir. FATF'a 2022 yılı Haziran ayında AML (Anti-Money Laundering) / CFT (Counter-Terrorist Financing) önlemleri uygulaması ile ilgili gelişmeler konusunda rapor verecektir (FATF Turkey Follow-up Report, 2021: 10).

3.2. Türkiye'nin Gri Listeye Alınması

FATF karşılıklı değerlendirme çalışmalarını esas alarak, Gözetimi Arttırılacak Hükümler Alanları Ekim 2021 listesini (Jurisdictions under Increased Monitoring – October 2021) 21 Ekim 2021 tarihinde yapılan genel kurul toplantıları akabinde kamuoyuna açıklamıştır. Bu listedeki ülkeler iki gruba ayrılmıştır. İlk grup Stratejik

Açıkları Bulunan Hükümlerlik Alanları (Jurisdictions with strategic deficiencies) olarak adlandırılmaktadır. İkinci grup ise Gözetiminin Arttırılmasına Devam Edilmeyecek Hükümlerlik alanları (Jurisdiction no longer subject to increased monitoring) şeklinde adlandırılmaktadır (FATF, 2021b). Bu şekildeki bir sınıflama yapılması suretiyle ülkeler devamlı suretle gözetim ve değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. İlk gruptaki ülkelerin gözetimi attırılmak suretiyle suç gelir aklamada ve terörizmin finansmanı suçları ile mücadelede eksikliklerinin giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu süreci tamamlayan ülkeler eksikliklerini gidermişler ise daha iyi durumda olan ikinci gruba geçmektedirler.

İlk grup olan Stratejik Açıkları Bulunan Hükümlerlik Alanları listesinde yer alan ülkeler İngilizce alfabetik sırayla Arnavutluk, Barbados, Burkina Faso, Kamboçya, Cayman Adaları, Haiti, Jamaika, Ürdün, Mali, Malta, Fas, Myanmar, Nikaragua, Pakistan, Panama, Filipinler, Senegal, Güney Sudan, Suriye, Türkiye, Uganda, Yemen ve Zimbabve şeklindedir. Sıralanan ülkelerden oluşan bu listede 23 ülke bulunmaktadır. İkinci grup olan Gözetiminin Arttırılmasına Devam Edilmeyecek Hükümlerlik alanları olarak Botswana ve Mauritius olmak üzere iki ülkeden oluşmaktadır (FATF, 2021b). Bu durumda kamuoyunda gri liste olarak bilinen FATF duyurusunda (23+2) 25 ülke bulunmaktadır. Yine FATF resmi internet sayfasında 200 den fazla ülkenin kendi tavsiyelerini uyguladığı belirtilmektedir. Bu durumda sayı olarak ülkelerin (25/200) %12.5'i gri listeye girmiştir (FATF, 2021a).

Değerlendirmeleri sonucu ülkelerin kara veya gri listeye alınması ülkeleri FATF Tavsiyelerine uymaları bakımından bir baskı stratejisi oluşturulmaktadır. Böylelikle ülkelerin finansal sistemlerini FATF Tavsiyelerine uyumlu olacak şekilde düzenlemelerini amaçlamaktadır. Bu strateji %80 oranında başarılı olmakta ve ülkeler finansal sistemlerini kara para aklama ve terörizmin finansmanı açısından etkili hale getirmektedirler. Böylelikle kara veya gri listeden çıkmaktadırlar (Nanyun & Nasiri, 2021: 240).

Türkiye'nin karşılıklı değerlendirmesi sonucu gri listeye alınması sırasında FATF'in hem olumlu hem de olumsuz yönde açıklamaları olmuştur. Bunlar olumlu veya olumsuz olarak aşağıdaki gibi ortaya konulabilir.

3.3. Gri Listeye Alınma Sırasında Olumlu Değerlendirmeler

FATF'in 2021 yılı ekim ayındaki genel kurulunda Türkiye ile ilgili yaptığı olumlu değerlendirmeler şu şekildedir. Türkiye, söz konusu genel kurulda kara para aklama (Anti Money Laundering, AML) ve terörizmin finansmanının önlenmesi (Combating Financing of Terrorism CFT) rejiminin etkililiğini güçlendirmek için FATF ile birlikte çalışma yönündeki yüksek düzeyde politik kararlılığı ifade etmiştir. 2019 Ekim ayında kabul edilen MER raporundan beri bu raporda belirtilen tavsiyelerin hayata geçirilmesi için önemli adımlar atmıştır. Bu kapsamda para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele görevli kurumları için kapsayıcı ulusal plan hazırlamıştır. Gerçek lehtarlık kayıt sistemi kurmuştur. Merkezi mali istihbarat birimi içinde stratejik analiz kapasitesini geliştirmiştir. Sınırlar arası para kaçaklığında müsadere uygulamalarını arttırmıştır.

Terörizmin finansmanı ve terörizm suçları ile soruşturmaların bağımsız bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla ilgili düzenlemelerde revizyonlar yapmıştır. Birleşmiş Milletler'in terörizmin finansmanı ve finansmanın arttırılması ile ilgili belli finansal yaptırımlardaki gecikmeleri azaltmıştır (FATF, 2021c).

3.4. Gri Listeye Alınma Sırasında Olumsuz Değerlendirmeler ve Öneriler

FATF'ın 2021 yılı ekim ayındaki genel kurulunda Türkiye ile ilgili olumsuz değerlendirmeler de yapılmıştır. Olumsuzlukları giderilmesi için şu öneriler getirilmiştir: (1) Merkezi mali istihbarat birimine daha fazla kaynak tahsis edilmesi ve böylelikle yüksek riskli sektörlerde AML/CFT uyumunun gözlemlenmesi ve yerinde soruşturmaların arttırılması. (2) AML/CFT ihlallerine karşılık caydırıcı önlemler alınması, bu bağlamda resmi olmayan para transfer hizmetleri ve döviz büroları ile gerçek lehtarlıkla ilgili güncel, doğru ve gerekli bilgilerdeki eksik ve noksanlıklar üzerinde durulması. (3) Para aklama soruşturmalarında mali istihbaratın kullanımının arttırılması ve merkezi istihbarat biriminin caydırıcı gücünün yaygınlaştırılması. (4) Daha karmaşık para aklama suçlarına yönelik idari ve adli soruşturmalar girişilmesi. (5) Suç varlıklarının kurtarılması ile terörizmin finansmanı olaylarının takibinde sorumlu kamu otoritelerinin sorumluluklarının net olarak belirlenmesi ve bunlara yönelik ölçülebilir sorumluluk kriterleri ve ölçüleri konulması, ayrıca istatistikler kullanılarak risk değerlendirmeleri ve politika bilgilendirmesi yapılması. (6) Terörizm vakalarında daha fazla finansal soruşturma yapılması, terörizmin finansmanına yönelik idari ve adli soruşturmalarda önceliğin Birleşmiş Milletlerin belirlediği gruplara verilmesi, bu tür soruşturmaların finansman ve destek çalışma ağlarının tanımlanmasına yönelik genişletilmesi (7) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1373 ve 1267 sayılı kapsamındaki belirlenmiş finansal yaptırımlar bağlamında, Türkiye'nin bu alandaki risk profili dikkate alınarak devam eden taleplerin yerine getirilmesi, Birleşmiş Milletler tarafından belirlenmiş terörist gruplarla bağlantılı ülke içi gruplar üzerinde durulması. (8) Terörizmin finansmanı suçlarına karışmamaları için sivil toplum kuruluşlarının risk esaslı olarak gözlemlenmesi, daha fazla sivil toplum kuruluşunun gözleme kapsamına alınması ve bunlardan gelen geri bildirimlere yoğunlaşılması, sivil toplum kuruluşlarına karşı yürütülecek yaptırımların uygulanmasında hukuka aykırı davranışlarla orantılı olunması, sivil toplum faaliyetlerinin gözetlenmesinde hukuka uygun fon sağlama faaliyetlerinde kesintilere ve caydırıcılıklara mahal verilmemesi (FATF, 2021c).

3.5. Türkiye'nin Tamamen Uyumsuzluk Gösterdiği Tavsiyeler

3.5.1. Siyasi Nüfuz Sahibi Kişilerle İlgili Önleyici Tedbirler

FATF'ın Belirli Müşteriler ve Faaliyetler İçin İlave Tedbirler üst başlığı altında yer alan 12 numaralı Siyasi Nüfuz Sahibi Kişiler ile ilgili tavsiyedeki tedbirleri almadığı yönünde hem Ekim 2019 hem de Kasım 2021 ayında Türkiye uyumsuz şeklinde değerlendirilmiştir.

Yukarıda bahsi geçen 12 numaralı tavsiye yerli ve yabancı siyasi nüfuz sahibi kişilerle ilgili olarak finansal kuruluşların almaları gereken tedbirleri içermektedir. Bu kişiler finansal kuruluşlar bakımından müşteri veya gerçek faydalanıcı konumda olabilirler. Finansal kuruluşlara, kendileriyle iş yapan bu tür kişilerin gerçekten siyasi nüfuz sahibi olup olmadıklarını belirleyebilmek için risk sistemi kurmaları, bu kişilerle iş ilişkisine girmek veya mevcudu devam ettirirken üst yönetimin onayını almaları, bu kişilerin mal varlığı ve finans kaynaklarını tespiti amacıyla gerekli tedbirleri almaları ve bunlarla olan iş ilişkilerini devamlı suretle takip etmeleri yükümlülüğü getirilmektedir. Bu yükümlülükler, siyasi nüfuz sahibi kişinin aile bireyleri ve yakınları için geçerli olacaktır (Masak, 2012: 11).

Siyasi nüfuz sahibi kişiler bu güçlerini kolaylıkla kara para aklama ve terörizmin finansmanı alanında kullanma olanaklarına sahiptirler. Bundan dolayı bu kişiler bakımından bu iki suçun işlenmesinde riskleri artmaktadır. Riskin kontrol edilmesi ve azaltılması için bu tavsiye kabul edilmiş ve ülkelerin uygulamaları değerlendirme kapsamında alınmıştır (Borlini, & Montanaro, 2017: 1038, 1039).

3.5.2. Yeni Teknolojiler İçin İlave Önleyici Tedbirler

FATF'ın Belirli Müşteriler ve Faaliyetler İçin İlave Tedbirler üst başlığı altında yer alan 15 numaralı Yeni Teknolojiler ile ilgili tavsiyedeki ilave tedbirleri almadığı yönünde Türkiye Ekim 2019 ayında büyük ölçüde uyumlu şekilde değerlendirilirken, Kasım 2021 ayında uyumsuz şekilde değerlendirilmiştir.

Yukarıda bahsi geçen 15 numaralı tavsiye ülkeler ve finansal kuruluşlara yöneliktir. Ülke ve finansal kuruluşlara, yeni teslimat mekanizmaları, yeni ürünler, yeni iş uygulamalarının geliştirilmesi ve yeni teknolojilerin kullanımına bağlı olarak ortaya çıkabilecek kara para aklama veya terörizmin finansmanı risklerini tespit etmeleri ve değerlendirmeleri yükümlülüğü getirilmektedir. Bu yükümlülük, finansal kuruluşlar bakımından yeni ürünlerin, iş uygulamalarının ihdasından, yeni teknolojilerin kullanımından önce başlatılmaktadır. Yeniliklerin kullanıma başlanmasından önce finansal kuruluşların riskleri yönetmek ve azaltmak için uygun tedbirler almaları istenmektedir (Masak, 2012: 13).

3.6. Türkiye'nin Kısmen Uyum Gösterdiği Tavsiyeler

3.6.1. Terörün Finansmanında Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlarla İlgili Tedbirler

FATF'ın Terörün Finansmanı ve Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanı üst başlığı altında yer alan 8 numaralı Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar ile ilgili tavsiyeyi hem Ekim 2019 hem de Kasım 2021'de Türkiye'nin kısmen uyum gösterdiği şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Yukarıda sözü edilen 8 numaralı tavsiye ülkelere yöneliktir. Ünelere terörizmin finansmanı istismarı açısından zafiyet teşkil eden kar amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili

kanun ve diğer düzenlemelerinin yeterliliğini gözden geçirmeleri önerilmektedir. Kar amacı gütmeyen kuruluşlara terörizmin finansmanında kullanılmasının önüne geçmek için risk değerlendirmeleri çerçevesinde orantılı tedbirler uygulanmasını ülkelere tavsiye edilmektedir (Masak, 2012: 8).

FATF'ın 2008 tarihli "Terörist Finansmanı" raporunda terör örgütlerinin ideolojilerinin teşviki amacıyla, örgüt üyelerine ve ailelerine ödeme yapılması, seyahat giderlerinin karşılanması, yeni üyelerin örgüte kazandırılması ve yetiştirilmesi, sahte belgelerin hazırlanması, rüşvet verilmesi, silah ve saldırı maliyetlerinin karşılanmasının önemli olduğu belirtilmiştir. Terörün finansmanı için arka planda terörizmi teşvik eden buna karşılık görünürde yasal olan sosyal yardımlaşma ve hayır kurumlarının faaliyetlerinden yararlanılmaktadır. İyi niyetlerle kurulmuş olan bu kurumlar, terör örgütlerinin finans kaynakları sağlamak amacıyla kullanılmaktadır (Turan & Gemici, 2020: 263).

Terör örgütlerince kullanılan finans kaynaklarının türleri ve temin şekli ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Bu değişkenlik terör örgütleri itibariyle de farklılık bulunmaktadır. Terör örgütleri için gelir kaynağı elde etmek, kaynakları elde edildikleri yerden kullanılacakları yere taşıma ve saklama önemli birer aşamadır. Bu gruplar için yasal ve yasal olmayan birçok kaynaktan gelir sağlamak mümkündür. Grup üyelerinin kişisel zenginliğinden yapılan bağışlar ile grup dışı zengin destekleyicilerden temin edilen bağışlar en makul finans kaynaklarıdır. Elde edilen finans kaynakları sınırlar arası hareketlerle gizlenebilmekte, şeffaf olmayan ve iz bırakmayan havale gibi gayri resmi para transfer sistemleri aracılığıyla taşınmaktadır. Bu örgütler gelirlerini yabancı para, altın ve kıymetli taş gibi zaman içinde değerini koruyan ve artan emtialar olarak muhafaza etmektedirler (Turan & Gemici, 2020: 264).

Ülkelerin bazıları terörü uluslararası politika aracı olarak kullanmak eğilimindedir. Bu amaçla hareket eden ülkeler örgüt üyelerine sığınma hakkı ve ülke topraklarının üs olarak kullanılmasına izin verilmesi gibi destekler verebilmektedir. Ayrıca bunlara ilave olarak örtülü veya açık olarak finansal destek de sağlanabilmektedir. Örtülü sağlanan finansal yardımlar, terör örgütüne yakın dernek ve vakıflara para veya aynı yardımda bulunulması şeklinde yapılmaktadır. Dernek ve vakıflar bu yardımları terör örgütüne aktarmakta veya terör örgütünün yandaş bulmasına, propagandasının yapılmasına veya toplumda sempati kazanmasına yardımcı olacak şekilde kendileri tarafından kullanılmaktadır (Turan & Gemici, 2020: 263).

Terör örgütlerinin son dönemde yasal görünümlü faaliyetler ile parasal kaynaklarını çeşitlendirmeye yöneldikleri görülmüştür. Bunun başlıca iki sebebi öne çıkmaktadır. İlk olarak ABD'de yaşanan 11 Eylül 2001 tarihli terör olayı sonrası terörizmin finansman kaynaklarının tespitine yönelik önlemlerin artmasıdır. İkinci olarak yapay zekânın para kaynaklarının akışının tespitinde kullanılmaya başlanmasıdır. İdari makamların bu yeni önlemleri karşısında terör örgütleri, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, ticari işletmeler, aidat ve bağışlar, örgütsel yayınlar, sosyal etkinlikler ile sosyal medya

ve modern iletişim araçları üzerinden sağlanan gelirleri terörizmin faaliyetlerinin meşru finans kaynakları şeklinde ortaya koymaktadırlar. Bağışlar kar amacı gütmeyen yardımlaşma ve hayır kuruluşlar aracılığı ile toplanmaktadır. Kar amacı gütmeyen kuruluşlar, kamu güvenini sağlamaları, uluslararası anlamda faaliyet gösterilebilmeleri ve diğer kurumlara göre daha az yasal düzenlemeye tabi olunması gibi hususlar nedeniyle terörist gruplarca daha fazla kullanılmaktadır (Turan & Gemici, 2020: 268-269).

3.6.2. Finansal Olmayan Belirli İş ve Meslekler (FOBİM) ile İlgili Önleyici Tedbirler

FATF'ın Önleyici Tedbirler - Finansal Olmayan Belirli İş ve Meslekler (FOBİM) üst başlığı altında yer alan 22 numaralı Müşterinin Tanınması ve 23 numaralı Diğer Tedbirler tavsiyelerine hem Ekim 2019 hem de Kasım 2021 ayında Türkiye'nin kısmen uyduğu şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Yukarıda sözü edilen 22 ve 23 numaralı tavsiyeler FOBİM olarak kısaltılmakta ve kapsamına kumarhaneler, emlakçılar, değerli maden ve değerli taş ticareti ile uğraşanlar, avukatlar, noterler, diğer bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar, muhasebeciler ile trust (mal varlığı idare eden kayyım benzeri hizmet ifa edenler) ve şirket yönetim hizmeti sağlayanlar girmektedir. FOBİM kapsamında iş ve meslek icra eden gerçek ve tüzel kişilerin FATF'ın izleyen tavsiyelerindeki tedbirleri almaları yükümlülüğü getirilmektedir. FOBİM mesleklerinin uymaları gereken tavsiyeler başlıklar itibariyle Müşterinin Tanınması, Kayıt Tutma, Yeni Teknolojiler, Üçüncü Taraflara Güven, İç Kontroller ve Yurt Dışı Şube ve Bağlı Kuruluşlar, Yüksek Riskli Ülkeler, Şüpheli İşlem Bildirimi ile Bilgi Sızdırma ve Gizlilik şeklindedir (Masak, 2012: 16-17).

Avukatlar kara para aklama suçundaki süreçleri oluşturan yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme aşamalarında suçun faillerine yardımcı olabilecek işlevleri üstenebilmektedirler. Zira bu üç aşama hukuki işlemleri gerekli kılmaktadır. Bu yüzden riskli meslek grupları arasında sayılmışlardır. Nitekim kamuoyunda Panama Belgeleri (Panama Papers) olarak bilinen kara para aklama ve vergi cennetlerinde vergisiz para kaynakları ile ilgili belgeler Mossack Foncesa isimli bir hukuk bürosunda sızmıştır. Bu yüzden günümüzde avukat ve hukuk müşavirlerinin bu tür bir rol üstlenip üstlenmediklerinin idareler tarafından gözlenmesi giderek önemli hale gelmiştir (Terry & Robles, 2018: 634-635, 638).

Ayrıca kara paranın yüksek meblağlı ve lüks gayrimenkullere yatırım yapması, gayrimenkul alım satımında aracılık eden emlakçıların da risk grubu içine dâhil edilmesine vesile teşkil etmiştir. Özellikle ABD'de New York ve Miami şehirlerindeki gayrimenkullerin gerçek sahipleri ile görünürdeki sahiplerinin farklı olmasından kaynaklanan skandalları bu görüşü destekler mahiyette sonuçlar doğurmuştur (Terry & Robles, 2018: 689 – 690).

3.6.3. Tüzel Kişilerde ve Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık Tedbirleri

FATF'ın Tüzel Kişilerde ve Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık Tedbirler üst başlığı altında yer alan 24 numaralı Tüzel Kişilerde Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık ile 25 numaralı Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık tavsiyelerine hem Ekim 2019 hem de Kasım 2021 ayında Türkiye'nin kısmen uyduğu şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Yukarıda sözü edilen 24 ve 25 numaralı tavsiyeler ülkelerin şeffaflık ve gerçek faydalanıcılık konusunda almaları gereken tedbirleri ortaya koymaktadır. Bunlardan 24 numaralı tavsiye tüzel kişilerde şeffaflık ve gerçek faydalanıcılık konusunda ilgilidir. Bu tavsiye kapsamında ülkelerin ilk olarak tüzel kişilerin gerçek faydalanıcı ve kontrolüne ilişkin, yetkili makamlar tarafından zamanında elde edilebilir veya erişilebilir nitelikteki yeterli, doğru ve güncel bilginin mevcut olmasını sağlamaları için gerekli tedbirleri almaları istenmektedir. Bununla bağlantılı olarak özellikle hamiline yazılı hisse senedi veya hamiline yazılı hisse senedi varantı çıkarabilen ya da vekil hissedarlara veya vekil yöneticilere izin veren tüzel kişilerin bulunduğu ülkelere, bunları kara para aklama veya terörün finansmanı için istismar edilmemesini sağlayacak etkili tedbirler almaları talep edilmektedir (Masak, 2012: 17).

Burada söz edilen 25 numaralı tavsiye ülkelere, trust kurucusu (settlor), kayyım (trustee) ve faydalanıcılar (beneficiary) hakkındaki yeterli, doğru ve güncel bilgileri sağlamaları konusunda yükümlülük altına sokmaktadır (Masak, 2012: 17).

3.6.4. Yetkili Makamların Yetki ve Sorumlulukları ve Diğer Kurumsal Tedbirler

FATF'ın Yetkili Makamların Yetki ve Sorumlulukları ve Diğer Kurumsal Tedbirler üst başlığı altında yer alan 26 numaralı Finansal Kuruluşların Düzenlenmesi ve Denetlenmesi ile 28 numaralı FOBİM'in Düzenlenmesi ve Denetlenmesi tavsiyelerine hem Ekim 2019 hem de Kasım 2021 ayında Türkiye kısmen uyduğu şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Burada yer alan 26 numaralı tavsiye ülkelerin yetkili makamlarına veya finansal kurum denetleyicilerine, suçluların veya onların suç ortaklarının bir finansal kuruluşa önemli bir hisseye veya kontrol hissesine sahip olmalarını veya bu hisselerin gerçek faydalanıcısı olmalarını ya da yönetim fonksiyonuna sahip olmalarını engelleyecek gerekli yasal veya düzenleyici tedbirleri almaları yükümlülüğü getirmektedir. Ülkelerden paravan banka kurulmasına veya bunların faaliyetlerine devam etmesine izin vermemeleri talep edilmektedir (Masak, 2012: 18).

Yine burada yer alan 28 numaralı tavsiye iki başlık altında gruplandırılabilir yükümlülük getirmektedir. İlk olarak kumarhaneler ile ikinci olarak kumarhaneler dışında diğer FOBİM kuruluşları konusunda yükümlülük getirmektedir. Kumarhaneler konusunda ilgili olarak ilk önlem lisansa bağlanmalarıdır. İkinci olarak, suçluların veya suç ortaklarının bir kumarhanede önemli bir hisseye veya kontrol hissesine sahip olmalarını

veya bu hisselerin gerçek faydalanıcısı olmalarını, kumarhanede yönetim fonksiyonuna sahip olmalarını ya da kumarhanenin işletmecisi olmalarını engelleyecek gerekli yasal veya düzenleyici tedbirleri alınmasıdır. Üçüncü olarak, kumarhanelerin, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerine uyumunun etkili bir şekilde denetlenmesidir (Masak, 2012: 19).

Kumarhaneler dışındaki diğer FOBİM kuruluşlarının karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerine uyumunun izlenmesi ve bu uyumun temin edilmesine yönelik etkili sistemlere tabi olması yükümlülüğü ülkelere getirilmektedir. Bu yükümlülük kapsamında yapılacak düzenlemelerin risk bazlı olmasına ve düzenlemelerin iş ve meslek erbabının üyesi olduğu meslek odaları tarafından yapılması önerilmektedir (Masak, 2012: 19).

4. FATF Gri Listesinin Türkiye'deki Yansımaları

4.1. Türkiye'nin Gri Listeye Haksız Yere Alındığına Dair Görüşler

Hazine ve Maliye Bakanlığı yaptığı basın açıklamasında, yürütülen uyum çalışmalarına rağmen FATF'ın "gri liste" de güncelleme yaparak Türkiye'nin bu listeye dâhil edilmesinin hak edilmeyen bir sonuç olduğunu, bu olumsuz sonuca rağmen bundan sonra da FATF ve ilgili tüm kurumlarla iş birliği içinde gerekli adımlar atılmaya devam edileceği ve Türkiye'nin hak etmediği bu listeden en kısa sürede çıkmasının sağlanacağını bildirmiştir.

FATF ile yürütülen çalışmalar kapsamında atılan adımlar aynı basın duyurusunda başlıklar halinde ortaya konulmuştur. Açıklamada, 2019 karşılıklı değerlendirme raporu dikkate alınarak 2020 Aralık ayında Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanununun çıkarıldığı, BM Güvenlik Konseyi malvarlığı dondurma kararlarının yirmi dört saatten kısa bir sürede uygulamaya konulduğu, malvarlıklarına yönelik iç dondurma mekanizmasının oluşturulduğu, yükümlü gruplarına risk bazlı denetim uygulandığı, yükümlülüklerle uyum rehberleri hazırlandığı, tüzel kişiler için risk analizi çalışmasının tamamlandığı, gerçek faydalanıcılık sicili kurulduğu, Mali Suçlar Araştırma Kurulunun yeniden yapılandırıldığı, kara para aklama ve terörizmin finansmanı suçları için ihtisas mahkemeleri kurulduğu, UYAP'taki adli istatistik modülünün daha etkin hale getirildiği, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanında etkinliğin artırılmasına ilişkin Ulusal Strateji Belgesinin yürürlüğe konulduğu hususlarına yer verilmiştir (Anadolu Ajansı, 2021).

4.2. Türkiye'nin Bazı Tavsiyelere Uyum Sağlamadığı İçin Gri Listeye Alındığına Dair Görüşler

Türk Mali İdaresinin gri listeye alınmanın haksız olduğuna dair yukarıdaki görüşlerine karşılık aksi yönde görüşler de kamuoyunda tartışılmıştır. Gri listeye alınmanın en önemli sebebi olarak yurt dışı varlık barışı afları gösterilmiştir. Vergi affı

kanunları içerisinde yer alan yurt dışı varlıkların ekonomiye kazandırılmasına ilişkin düzenlemelerle yurt dışındaki kaynağı belirsiz paraların veya yurt içinde hukuk dışı yollarla elde edilip yurt dışına çıkarılan meblağların çok düşük bir miktar para ödemek suretiyle ülkeye getirilerek amlandığı iddialarına yer verilmiştir (Birgün Gazetesi, 2021; Dünya Gazetesi, 2021). Bu iddiaların devamında gri listede yer alan diğer devletlerin konumları ve dünya ekonomisi içindeki yerleri dikkate alındığında, G20 ülkesi olan Türkiye'nin burada yer almasının ülke ekonomisi bakımından olumlu bir resim çizmediği vurgusu yapılmıştır (Gazete Duvar, 2021; Dünya Gazetesi, 2021).

Türkiye'nin gri listeye alınmasının ülkeyi yolsuzluk yapılan, kara para aklanan ve terörü finanse eden bir üçüncü dünya ülkesi olarak gösterilmesi riskini beraberinde getirdiği dile getirilmiştir. Bu listeden çıkılmasının önemli olduğu, bunun için yolsuzlukların ortaya çıkarılması, önlenmesi, kara para aklamaya yönelik işlemlere konu olan finansal ve diğer mal varlıklarının yakından takip edilmesi ve benzeri önlemlerin alınması için gerekli adımların atılması gerektiği belirtilmiştir. (Cumhuriyet Gazetesi, 2021).

4.3. Yurt Dışı Varlıkların Ekonomiye Kazandırılması Çabalarının Tavsiyelere Uyumda Ortaya Çıkardığı Sorunlar

Vergi Affı genel başlığı altında nitelendirilen kanunlar mükelleflere matrahlarını arttırmaları, yurt içi veya yurt dışındaki kayda alınmamış varlıklarını kayıt altına almalarına izin veren ve bu izin karşılığında mükelleflerden ilave vergi tahsil eden kanunlardır. Vergi Affı başlığı altında çıkarılan kanunlar çıkarıldıkları dönemin ekonomik ve mali olaylarını yansıtmaktadırlar. İlk vergi affı kanunu 1924 yılında çıkarılmış 2018 yılına kadar 36'ya ulaşmıştır (Koruk, 2019: 123). 2020 yılında çıkarılan 7256 sayılı Kanun dâhil edildiğinde toplam sayı 37'yi bulmuştur.

Türkiye iç kamuoyunda tartışıldığı üzere 2008 yılından 2020 yılına kadar yurt dışı varlık aflarına ilişkin af kanunlarının yılı ve numarası aşağıdaki gibidir. Bu af kanunları ile yurt dışındaki para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının yurda getirilmesi halinde kaynağının sorulmaması ve vergi incelemesine tabi tutulmaması garantisi verilmiştir. Yurda getirildiğinin beyanında bir miktar vergi ödeme yükümlülüğü getirilmiştir. Ancak bu yükümlülüğe 2020 yılında çıkarılan 7256 sayılı kanunda yer verilmemiştir (Işık, 2021: 666-667).

Yıl	2008	2011	2013	2016	2018	2020
Kanun No:	5811	6111	6486	6736	7143	7256

Yukarıda yer verilen yurt dışı vergi aflarından kaynaklı ne kadar varlığın Türkiye'ye getirildiğine dair etraflı bir kamuoyu bilgilendirmesi yapılmamıştır. Bu Türkiye'nin yurt dışı varlık barışı ile ilgili şeffaf bir yönetim göstermediğini ortaya koymaktadır. Bunun

sebebi ya beklenen tutarların gelmemesi nedeniyle açıklama yapılmaması ya da kamuoyunda bilgi gizlenmesi olabilir (Işık, 2021: 668-669).

En son çıkarılan 7256 sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanununa Geçici 93 üncü madde eklenmiştir. Eklenen madde ile yurt dışında bulunan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının kanunda belirtilen süreler içinde getirilmesi halinde bu varlıklar nedeniyle hiçbir suretle vergi incelemesi ve vergi tarhiyatı yapılmayacağı hüküm altına alınmıştır (GVK Geçici Madde 93).

Bu maddenin uygulamasına ilişkin çıkarılan Bazı Varlıkların Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Genel Tebliğin 4 üncü maddesini ilk fıkrasında, "Türkiye'deki banka ya da aracı kurumlarda açılacak hesaba ilgili varlığın transferi işlemlerinde, bildirimde bulunan hesap sahibi ile yurt dışından varlığı transfer edenin farklı kişiler olmasının söz konusu hükümden faydalanılması açısından herhangi bir önemi bulunmamaktadır." şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır. Yine aynı tebliğin 5 inci maddesinin 3 ve 4 numaralı fıkralarında; "Bildirime konu edilen varlıklara ilişkin olarak banka veya aracı kurumlar tarafından, bildirimde bulunanlardan herhangi bir belge istenilmeyecektir. Banka veya aracı kurumlardan, bildirime konu edilen varlıklara ilişkin olarak vergi dairelerince herhangi bir belge istenilmeyecektir." şeklinde düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeler FATF Tavsiyeleri bakımında sorun teşkil edebilecek niteliktedir.

FATF kara aklamanın ve terörizmin finansmanın önlenmesinin sekteye uğramaması bakımından vergi affı şeklinde uygulanan vergiye gönüllü uyum düzenlemelerinin çok dikkatli tatbik edilmesini önermektedir. Özellikle yurt dışından getirilen varlıkların finansal kuruluşlara yatırılmasını şart koşmaktadır. Türkiye'de çıkarılan yurt dışı varlık aflarına yönelik düzenlemelerde getirilen varlıkların finansal kuruluşlara yatırılması şartı getirildiği için bu anlamda FATF Tavsiyeleriyle bir uyumsuzluk bulunmamaktadır. Ancak, finansal kuruluşlara yatırılan bu varlıkların getirildiği ülkelerin kara para aklama ve terörizmin finansmanı bakımında risk arz eden ülkeler olup olmadığına bakılmaması sorun teşkil etmektedir. Zira FATF riskli ülkelere getirilen yurt dışı fonlara özel önem gösterilmesini ve bu tür ülkeler için farklı düzenlemeler getirilmesini önermektedir. Ancak Türkiye uygulamasında risksiz ve riskli ülkeler bakımından ayrıma gidilmemesi soru işareti yaratmaktadır (Koruk, 2019: 127).

Diğer bir soru işareti ise yurt dışından getirilen varlıklara ilişkin yurt dışından transferi yapan finansal kurumlardan transfer emrini veren gerçek veya tüzel kişiye ilişkin ayrıntılı bilgilerin bulunmaması, yurt dışından bilgi ve belge istenememesidir. Yurt dışından para transferi yapan kişilere ilişkin ayrıntılı bilgilerin olmayışı ve bunun istenememesi 10 numaralı "Müşterini Tanı" tavsiyesiyle uyumlu değildir. Ayrıca yurt dışından gönderilen varlıkların transferinde gönderici ve alıcı bilgilerinin bulunması gerekliliği 16 numaralı "Elektronik Transferler" tavsiyesinde yer almaktadır. Ancak vergi affı kanunlarının bu tavsiyede belirtilen işlemlere uygun olmayan transferleri kabul etmesi belirtilen FATF Tavsiyeleriyle uyumlu değildir (Koruk, 2019: 127).

4.4. Kara Para Aklamanın Türk Ekonomisine Olası Etkileri

Kara para aklanının ekonomi üzerine etkileri belli başlıklar altında incelenmektedir. Bunlar (1) Para Talebi, (2) Büyüme Oranları, (3) Gelir Dağılımı, (4) Vergi Gelirleri, (5) Mali Kurumlar, (6) İstihdam, (7) Rekabet üzerinde etkisi başlıkları altında incelenebilir. Ekonominin bir bütün olduğu ve yedi başlık altında gruplandırılan unsurların birbiri ile etkileşim içinde olduğu dikkate alındığında kara paranın etkisinin bu faktörlerden sadece birisi üzerinde olmadığı hepsinin aynı anda veya farklı zaman aralıkları ile etkilediği kabul edilir. Kara paranın çok ciddi finansman desteğine ihtiyaç duyan ülkelerde başlarda finans ihtiyacını gidermede yararlı bir etki göstermesine karşılık orta ve uzun vadede ülke ekonomileri üzerinde ciddi olumsuz etkiler yarattığı kabul edilmektedir (Ünlü, 2019: 170-174). Kara paranın ülke ekonomileri üzerindeki etkilerine dair bu görüşlerin Türkiye ekonomisi için de geçerli olduğu sonucuna varılabilir.

Daha önce de belirtildiği üzere suç örgütleri kara para aklamada en son teknolojik gelişmeleri kullanmaktadırlar. Bankacılık ve finans sistemindeki olanaklar sayesinde ekonomiye suç gelirlerini kolaylıkla sokabilmektedirler. Kara paranın ekonomideki miktarı arttıkça devletlerin yasal ve ekonomik temellerine çok ciddi zararlar vermektedir. Ülkenin egemenlik, güvenlik ve istikrarını tehdit eder hale gelmektedir. Devletler üzerindeki bu olumsuz etkisi mali ve ticari faaliyetlere ve topluma yaygınlaşmaktadır. Sonuçta toplum düzeninin bozulmasına, haksız rekabetin oluşmasına, kayıt dışılığın artmasına, gelir dağılımının bozulmasına ve fiyat artışlarına sebebiyet vermektedir (Güneş, 2004).

Dünya Bankası ve IMF'nin FATF'in çalışmalarına katılmaları ve özellikle IMF'nin ülkelerin finansal sistemi değerlendirme programı kapsamında gözden geçirirken FATF Tavsiyelerini dikkate almamaları ve kara para aklamaya göz yummalarının ülkelerinin makroekonomik dengelerini ciddi bozucu etkileri olacağı varsayımına dayanmaktadır. Bu iki kuruluşun FATF tavsiyeleri karşısındaki tutumu hukuki değil, kara para aklamanın ülke ekonomileri üzerindeki olumsuz etkilerini ve sonuçlarını değerlendirmektir (Blazejewski, 2008: 32).

Bir ülkenin FATF tavsiyelerine uyup uymadığının iki türlü sonucu vardır. Dünya Bankası ve IMF'nin bir ülkenin FATF Tavsiyelere uyduğu yönündeki değerlendirmesi meşruiyet sorunu olmayan finans kaynaklarını bu ülkeye girip ekonomik faaliyetlerde bulunabileceklerini gösterir. Olayı tersinden bakarsak olumsuz değerlendirmeye tabi tutulan ülkelerin ise meşruiyet sorunu olan sermaye için yeni faaliyet alanı olduğunu işaret eder. Diğer bir deyişle temiz para FATF tavsiyelerini uyan ülkelerde iş arayışı içindeyken, kara para tam tersine FATF tavsiyelerinden uzak ülkelerde arayışlara girer (Blazejewski, 2008: 48).

Birleşmiş Milletlerin çalışmalarına göre, gelişmekte olan ülkelerde kısa vadede kara para aklama kaynaklı finans kaynakları ekonomik büyüme için olumlu bir katkı sağlayabilir. Ancak uzun vadede ekonomik büyüme için istikrarlı koşullar ve iyi yönetim daha önemlidir. Ülke ekonomisinin büyümesinde kara paraya bel bağlanması orta ve

uzun vadede dalgalı ve oynak faiz hadleri ve yüksek enflasyon sebebiyle büyümeye katkı sağlamayacaktır. Yolsuzluğa bulaşmış kamu yöneticileri, bunların özel sektördeki ayağı olan uyuşturucu tacirleri, silah kaçakçıları, ihale mafyaları ve benzeri hukuk dışı yapılar, kurumsal yönetim yerine gündelik kararlarla yönetimi devam ettireceğinden uzun vadede ülke ekonomileri büyümeyecektir (Terry & Robles, 2018: 633-634).

Türkiye'nin kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi politikalarında stratejik eksiklikleri olduğuna dair değerlendirmeler ülkenin uluslararası alanda itibar sorunu olduğunu işaret etmektedir. Uluslararası kısa vadeli sermaye akımları ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları açısından ülkenin uluslararası alandaki itibarı önemli bir unsurdur. Türkiye bu açıdan riski ülke olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası derecelendirme kuruluşları ülke notunun belirlenmesinde, ülkenin ticari, sınai ve mali durumu yanında FATF açıklamalarını da dikkate almaktadır (Şahin, 2014: 182).

Kara para aklama ekonomik suçlar arasında sayıldığına göre bu suç türünün ekonomi üzerinde yarattığı etkileri incelemek aynı zamanda kara para aklama suçları için geçerli olabilecek sonuçları verecektir. Daha önce de belirtildiği üzere ekonomik suçlar, ekonomik düzene karşı işlenen suçlardır. Suçtan öncelikle ekonomik sistem zarar görür. Zararın sonuçlarını bu sistem içinde faaliyet gösteren kişiler doğrudan veya dolaylı olarak hisseder. Ekonomik sistem içinde faaliyet gösteren kişilerin dolaylı olarak zarar görme olasılığı daha da fazladır. Örneğin bir bankanın içinin boşaltılması sonucu tasfiyesi halinde, bu suçtan dolayı zarar görecektir olanların sayısı oldukça fazla olacaktır. Buna örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde Lehman Brothers bankası iflas ettiğinde, bundan sadece Amerikan ekonomisi zarar görmemiştir. Bankanın batışının ABD ekonomisindeki olumsuz sonucu küresel bir finansal krizi tetiklemiştir. Benzer bir örnek Türk ekonomisinden de verilebilir. Türkiye'nin 2001 yılı şubat ayında yaşadığı kriz daha önce içi boşaltılan bankaların bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. İçi boşaltılan bankalar nedeniyle oluşan bireysel ve kamu zararını ekonomi kaldıramamış ve ülke tarihinin en ciddi ekonomik bunalımı yaşanmıştır (İnceoğlu, 2020: 129, 132).

Yukarıda açıklandığı üzere geçmişte Türkiye banka kaynaklarının heba edilmesi suretiyle ciddi bir ekonomik kriz yaşamıştır. Çok fazla kara paraya dayanarak yürütülen ekonomi politikaları benzer bir ekonomik krize sebep olabilecektir. Zira kara para yoluyla sağlanan finansman yolunu tercih eden işletmeler bakımından ortaya çıkan avantajlara karşın, normal yolla faaliyetlerini yürüten işletme ve girişimcilerde rekabet dezavantajları oluşabilecektir. Normal girişimci ve işletmeler kendilerini rekabet bakımında dezavantajlı ve güvensiz hissedebileceklerdir. Ekonomide bireyler üzerinde görülen bu olumsuz sonuçlar gerçek iktisadi değerler üretecek kişiler yerine temel amacı hukuk dışı yolları tevessül eden kişilerden oluşan yapılar oluşturacaktır. Bu ise gerçek üretimden uzaklaşmak ve gayri kanuniliği teşvik etmek anlamına gelecektir. Üretimin giderek yaratıcılığa ve yenilikçiliğe kaydığı günümüzde ülke ekonomisi bakımından bir çıkmaz yol olacaktır.

5. Sonuç

FATF'ın Türkiye'nin Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Önlemleri Karşılıklı Değerlendirme Raporu 2019 Ekim ayında yayınlanmıştır. Bu Raporda kara para aklama ve terörizmin finansmanı bakımından eksiklikleri ortaya konulmuştur. Türkiye'nin eksikleri gidermesi istenmiştir. Ancak Türkiye Raporda belirtilen eleştirileri süresi içinde yerine getirmediği için bu sefer 2021 yılının Ekim ayında FATF Gri Listesine dâhil edilmiştir. Türkiye'nin bu şekilde değerlendirmesinin nedeni FATF'ın 40 tavsiyesinden 11'inde uyumlu, 20'sinde büyük ölçüde uyumlu, 7'sinde kısmen uyumlu, 2'sinde uyumsuz notu ile değerlendirilmesidir. Kısmen uyumlu ve uyumsuz notları gri listeye alınmasında etkili olmuştur.

FATF düzenlemeleri adı üstünde tavsiyeleri içermektedir ve mahiyetleri itibariyle esnek hukuk kurallarını oluşturmaktadır. Ülkelerin bu kurallara uyma mecburiyetleri yoktur. Bu tür uluslararası organizasyonlarda kararların bir kısmı hukuki ve teknik gerekçelerden ziyade politik tercihlere bağlı olarak alınabilmektedir. Bu yüzden bazı devletlerin bunlara gerekli özeni göstermedikleri vakıadır. Dolayısıyla kendi ülkesi üzerinde hükümlerlik hakkına sahip devletlerin bunlara uyup uymayacakları kendi ulusal tercihleridir. Ancak tavsiyelere uyulmamasının ülke ekonomisine olumsuz yönde etkileyebilecek bazı sonuçları olacağı akılda tutulmalıdır.

Devlet olarak dâhil olunan uluslararası organizasyonların kurallarına ve tavsiyelerine uyum derecesinin artması uluslararası camiada ülkeler için pozitif işaret sayılır. Bunun devamında tavsiyelere uyum sağlandığı takdirde ülke ekonomisine olumlu yansımaları olur. Ülkeye gelecek doğrudan yatırımların miktarı artar ve mevcut yabancı yatırımcılar daha fazla iş olanakları üzerinde yoğunlaşır. Uluslararası finans piyasalarından daha kolay ve iyi koşullarda borç bulunabilir. Diğer ülkelerle ticari iş ve işlemler artar. Bütün bunlar bir ekonomi bakımından arzu edilen hususlardır. Türkiye'nin bu noktaları dikkate alarak FATF Raporlarına göre tamamen ve kısmen uyum göstermediği tavsiyelerde iç hukukunu güncellemesi, uygulamalarını geliştirmesi ve bu kuruluş nezdinde gri listeden çıkmak için ikna edici diplomatik çabalarını arttırması yerinde olacaktır.

Etik Kurul Onayı: Etik kurul belgesi gerektiren bir çalışma değildir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkısı:

Hüseyin Işık ^{ID} - Fikir ve Amaç, Planlama ve Tasarım, Veri Toplama, Veri Analizi ve Tartışma, Literatür ve Atıf, Yazım ve Format, Son Onay ve Sorumluluk, Genel Katkı Düzeyi - % 100.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2021). <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/hazine-ve-maliye-bakanligindan-mali-eylem-gorev-gucunun-gri-liste-kararina-tepki/2399318#>, (Erişim: 23.11.2021).
- Blazewski, K. S. (2008). "The FATF and its Institutional Partners: Improving the Effectiveness and Accountability of Transgovernmental Networks". *Temple International and Comparative Law Journal*, 22 (1), 1-61.
- Borlini, L. & Montanaro, F. (2017). "The Evolution of the EU Law Against Criminal Finance: The Hardening of FATF Standard Within the EU". *Georgetown Journal of International Law*, 48 (4), 1009-1062.
- Birgün Gazetesi. (2021). <https://www.birgun.net/haber/meral-aksener-turkiye-de-para-devlet-eliyle-aklaniyor-363536>, (Erişim: 02.11.2021).
- Dünya Gazetesi. (2021). <https://www.dunya.com/gundem/aksener-ulkemizi-ilk-20-ekonominin-bile-disina-cikarttilar-haberi-637916>, (Erişim: 16.04.2022).
- Cumhuriyet. (2021). <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/prof-dr-veysel-ulusoy-acikladi-gri-listenin-ardindan-turkiyeyi-bekleyen-buyuk-tehlike-1880799>, (Erişim: 02.11.2021).
- FATF Turkey Report. (2019). *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Turkey: Mutual Evaluation Report*. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/Mutual-Evaluation-Report-Turkey-2019.pdf>.
- FATF Turkey Follow-up Report. (2021). *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Turkey, Mutual Evaluation Report: 1st Enhanced Follow-up Report & Technical Compliance Re-Rating*. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/fur/Follow-Up-Report-Turkey-2021.pdf>.
- FATF. (2021a). <https://www.fatf-gafi.org/countries/>, (Erişim: 10.12.2021).
- FATF. (2021b). <https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/increased-monitoring-october-2021.html>, (Erişim:10.12.2021).
- FATF. (2021c). <https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/increased-monitoring-october-2021.html#turkey>, (Erişim: 10.12.2021).
- Gazete Duvar. (2021). <https://www.gazeteduvar.com.tr/aksener-turkiyede-kara-para-bizzat-devlet-eliyle-aklaniyor-haber-1539804>, (Erişim: 02.11.2021).
- Güneş G. (2004). "Karaparanın Gelir Yaklaşımıyla Vergilendirilmesi". *Yaklaşım*, 12 (143), 45-49.
- Koruk, A. A. (2019). "Mali Eylem Görev Gücü'nün Gönüllü Vergi Uyumuna İlişkin Prensipleri ve Türkiye'de Varlık Barışı'nın Değerlendirilmesi". *Yeditepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 112-131.
- Işık, H. (2021). "Covid-19 Salgınının Sebep Olduğu Kamu Geliri Azalışlarına Çözüm Önerisi: Yurt Dışı Varlıkların Vergilendirilmesi", içinde Sur, M. & Kasapoğlu Turhan, M. (Ed.), *Covid-19 ve Hukuk Sempozyumu* (653-686). İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- İnceoğlu, A. A. (2020). "Ekonomik Suçlar". *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 119-163.

- Masak. (2012). <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/02/FATF-Tavsiyeleri-2012.pdf>, (Erişim: 04.01.2022).
- Murrar, F. & Barakat, K. (2021). "Role of FATF Inspearheading AML and CFT". *Journal of Money Laundering Control*, 24 (1), 77-90.
- Miynat, M. & Duramaz S. (2012). "Türkiye' de Karapara İle Mücadelede Mali Kurumların Rolü". *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 98 – 115.
- Miynat, M. & Duramaz S. (2013). "Karapara Aklama Aracı Olarak Yeni Bir Mali Suç: Siber-Aklama". *Yönetim ve Ekonomi*, 20 (1), 315-325.
- Nanyun, N. M. & Nasiri A. (2021). "Role of FATF on Financial Systems of Countries: Successes and Challenges". *Journal of Money Laundering Control*, 24 (2), 234-245.
- Şahin, İ. (2014). "Finansal Sistemin Karaparanın Aklanması Ve Terörizmin Finansmanı Girişimleri İle İlgili Karşılaştığı Riskler Ve Türkiye'nin Bu Alandaki Uluslararası Uyumunun Analizi". *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim, 163-186.
- Taşdelen, A. (2002). Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi (Yayın No. 135286). [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Turan, D. & Gemici, E. (2020). "Terörizmin Finansman Kaynakları ve Karapara Aklamanın Terörizmin Finansmanındaki Rolü". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (2), 257-278.
- Terry, L. S. & Robles, J. L. (2018). "The Relevance of Fatf's Recommendations and Fourth Round of Mutual Evaluations to the Legal Profession". *Fordham International Law Journal*, 42 (2), 627-728.
- Ünlü, U. (2019). "Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri". *Sayıştay Dergisi*, Nisan – Haziran (113), 155 – 179.